

Türk Resim Sanatında Haute Couture'e İlham Olan "Kadın" Teması *

To Haute Couture in Turkish Painting Women Inspiration Theme

ÖZET

Sanat akımları modayı etkileyerek, moda tasarımcılarına ilham olmuştur. Dönemsel olarak incelendiğinde ekspresyonizm, sürrealizm, empresyonizm, kübizm gibi sanat akımları her zaman moda tasarımcılarının özgün üretimlerine yön vermiştir. Bu durum günümüz sanat dinamikleri bağlamında değerlendirildiğinde moda alanında da devam ettiği bilinmektedir. Türk resim sanatında kadın teması, sanatçılar tarafından yaygın olarak sanatsal üretimlerinde kullanmıştır. Bu üretimler kapsamında bireysel ve toplumsal yapıda ekonomik, kültürel ve sosyolojik olarak yaşanan değişiklikler kadın figürünün sanatçılar tarafından farklı tekniklerle ele alınıp yorumlanmasına da ilham vermiştir. Kadının resim sanatında ele alınma biçimi bize o döneme ait kültürel ve tarihsel ipuçları verebilmektedir. Bu araştırma kapsamında; sadece bir adet üretilip tekrar üretimi olmayan kadın temalı sanat eserlerinin "biricik" olması moda tasarımında kişinin beden ölçülerine uygun olarak dikilen Haute Couture tasarımları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmanın ana teması, 20.yüzyıl Türk resim sanatında kadın teması üzerine üretimlerde bulunan 9 sanatçının çalışmaları yazar tarafından seçilmiştir. Bu sanatçıların incelendiği kitap, dergi, katalog ve elektronik kaynaklar üzerinden literatür taraması yapılmıştır. Seçilen bu eserler kapsamında belirlenen kadın figürleri ilham kaynağı olarak alınmış ve her bir resim giysi tasarımında yorumlanarak uygulanmıştır. Tasarımları ve uygulamaları yapılan bu çalışmalar 8 Mart 2023 tarihinde Ankara'da bulunan Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi'nde gerçekleştirilen ArtAnkara 9. Uluslararası Çağdaş Sanat Fuarı'nda izleyiciye sunulmuştur. Klasik Türk ressamlarının tablolarında yer alan kadın figürlerin günümüze yansıtılan giysileri 8 Mart 2023 Dünya Kadınlar Günü'nde bir defile ile sergilenmiştir. Bu serginin izleyiciyle buluşması sonucunda kültürel belleğimizin önemli yapıtaşları arasında yer alan Abdülmecid Efendi, Osman Hamdi Bey, Nuri İyem, İbrahim Çallı, Neşet Günal, Fikret Otyam, Hikmet Onat, Naci Kalmukoğlu ve Mustafa Ayaz isimli sanatçıların eserleriyle izleyiciye de kültürel katkı ve farkındalık kazandırılmıştır. Bu çalışma kapsamında öncelikle ve özellikle kadın olgusunun tarih boyunca sanatsal söylem bağlamında öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Ayrıca izleyici ile buluşan özgün Haute Couture tasarımlar aracılığı ile özel olarak belirlenen bu Türk sanatçılarının topluma nitelikli tanıtılması da sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Türk Resim Sanatı, Kadın, Moda Tasarımı, Haute Couture.

ABSTRACT

Art movements have influenced fashion and inspired fashion designers. When examined periodically, art movements such as expressionism, surrealism, impressionism and cubism have always guided the original productions of fashion designers. When this situation is evaluated in the context of today's art dynamics, it is known that it continues in the field of fashion. The theme of women in Turkish painting has been widely used by artists in their artistic productions. Within the scope of these productions, the economic, cultural and sociological changes experienced in the individual and social structure inspired the female figure to be handled and interpreted with different techniques by the artists. The way women are handled in the art of painting can give us cultural and historical clues of that period. Within the scope of this research; The fact that women-themed works of art that are produced only once and not reproduced are "unique" in fashion design, similar to Haute Couture designs that are sewn in accordance with one's body measurements. The main theme of the research, the works of 9 artists who produced on the theme of women in 20th century Turkish painting, were chosen by the author. A literature review was made on the books, magazines, catalogs and electronic resources in which these artists were examined. The female figures determined within the scope of these selected works were taken as a source of inspiration and each picture was interpreted and applied in the design of clothes. These works, whose designs and applications were made, were presented to the audience at the ArtAnkara 9th International Contemporary Art Fair held at the Ato Congressium Congress and Exhibition Center in Ankara on March 8, 2023. The clothes of the female figures in the paintings of classical Turkish painters, which are reflected to the present, were exhibited in a fashion show on March 8, 2023 International Women's Day. As a result of this exhibition meeting the audience, cultural contribution and awareness was brought to the audience with the works of artists named Abdülmecid Efendi, Osman Hamdi Bey, Nuri İyem, İbrahim Çallı, Neşet Günal, Fikret Otyam, Hikmet Onat, Naci Kalmukoğlu and Mustafa Ayaz, who are among the important building blocks of our cultural memory. Within the scope of this study, it is aimed to emphasize the importance of the phenomenon of women, especially in the context of artistic discourse throughout history. In addition, it has been tried to ensure that these Turkish artists, who are subjectively determined through the original Haute Couture designs that meet with the audience, are introduced to the society in a qualified way.

Keywords: Art, Turkish Painting, Women, Fashion Design, Haute Couture.

GİRİŞ

Kadın Temasına Türk Resim Sanatı Açısından Genel Bakış

Türk sanatının yüzyıllar öncesinden başlayan çabası geçirdiği dönüşümler multidisipliner yaklaşımlarla açıklığa kavuşabilir. Modern anlamda Türk toplumunda sanatın yer bulması Batılılaşma pratikleri ile doğrudan ilişkilidir. Resim sanatının gelişimi zihinsel dönüşümü getirmiştir. Öyle ki; resim tarihi ile Türk toplumunun zihniyet değişimi sürecini birlikte değerlendirmek mümkündür. Bu tespitle "kadın" temel temalardan biri olarak Türk sanatında da yer alır (Küçükşen Öner, 2017: 104).

Seren Erdoğan¹

How to Cite This Article

Erdoğan, S. (2023). "Türk Resim Sanatında Haute Couture'e İlham Olan "Kadın" Teması", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:54; pp:3928-3941. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.72261>

Arrival: 03 July 2023

Published: 25 October 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğr. Gör., Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü, Ankara, Türkiye

Sanat eğitimini Avrupa’da alan ressamın dönüşü ile Türk resim sanatında önemli bir değişim süreci başlamıştır. Bu değişim sürecinin dönütlerine bağlı olarak kadınların resimde kendine yer bulma biçimi de şekillenmiştir. Batılılaşma evresi resim sanatının izdüşümü olarak kadının pentürde varlığı başlıca iki alanda kendini göstermiştir. Bunlardan ilki Batılı tarzda resim sanatının ülkemizde gelişimi ve ikincisi eğitimden faydalanma, miras hakkı gibi bazı sosyal hakları elde etmesi kadın temasının resimde ele alma şeklini de dönüştürmüştür (Kantar, 2007: 64).

Giray’ın (1983:12), “Güzel Sanatlar Eğitimi 100. Yıl” kitabında belirttiğine göre Avrupa’dan İstanbul’a gelen ressamın, resim sanatının geliştirilmesi için değerli katkıları olmuştur. Ayrıca yine aynı kaynakta dönemin sanat eğitimi çabalarının Osman Hamdi Bey’in çabalarıyla gerçekleştiği sonrasında ise Cumhuriyet Dönemi’nde de varlığının artışından söz etmektedir.

Türk Ressamlarının Çalışmalarının Haute Couture Tasarımları Açısından Yorumlanması

Genel bir bakış açısıyla Haute Couture sanatı, moda tasarımcıları tarafından tasarlanan pahalı, lüks kumaşlardan yapılmış ve zanaatkarların elinde özenle dikilmiş, tamamı el yapımı kişiye özel giysi üretimini tanımlamaktadır.

Haute Couture kelimesi, Fransızca kökenli olan “haut” yüksek, “couture” ise dikiş anlamlarında olup, bu iki kelime birlikte kullanılır. 19. yüzyılın başlarında Paris’te modanın babası ve ilk moda tasarımcısı Charles Frederick Worth tarafından başlatılan akım Amerikalı müşterisi tarafından öne çıkarılmıştır. Türkçe anlamı Yüksek Moda olsa da Haute Couture tabiri daha yaygındır (Palmer, 2010’dan Akt: Erdoğan, 2022: 22).

Haute Couture, ilk başlarda ısmarlama siparişe başlamıştır. Ürünler gelen talepler doğrultusunda hazırlanır (Pamuk, 2002). Kişi üzerinden alınan beden ölçülerek, uygun kumaş seçimi ve müşterinin zevkine uygun hazırlanan giysilerdir. Toplumun üst tabaka olarak adlandırılan gelir düzeyi yüksek kişilere hitap eder. Kişiyi özel olması, kalıp, kumaş, malzeme olarak “exclusive” olması sebebiyle yapımı da emek isteyen ve zaman alan bir çalışmadır (Karadülger, 1994).

Klasik Türk ressamın resmettiği kadın tablolarında yer alan figürlerin günümüze yansıtılan giysileri 8 Mart 2023 Dünya Kadınlar Günü’nde bir defile ile sergilenmiştir. Bu serginin izleyiciyle buluşması sonucunda kültürel belleğimizin önemli yapıtaşları arasında yer alan Abdülmecid Efendi, Osman Hamdi Bey, Nuri İyem, İbrahim Çallı, Neşet Günel, Fikret Otyam, Hikmet Onat, Naci Kalmukoğlu ve Mustafa Ayaz isimli sanatçıların eserleriyle izleyiciye de kültürel katkı ve farkındalık kazandırılmıştır. Bu çalışma kapsamında öncelikle ve özellikle kadın olgusunun tarih boyunca ve sanatsal söylem bağlamında öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Ayrıca izleyici ile buluşan özgün Haute Couture tasarımlar aracılığı ile öznel olarak belirlenen bu Türk sanatçıların topluma tanıtılması da sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu araştırmanın devamında sanatçıların eserleri ve Haute Couture giysi üzerinden değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Osman Hamdi Bey - Mihrap (Yaratılış)

1842 yılında İstanbul’da doğan ressam ve arkeolog Osman Hamdi Bey; Sanayi-i Nefise Mekteb-i Ali’si’ nin şu an ki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesinin kurucusudur. Paris’te hukuk eğitimini sürdürürken resim sanatına olan ilgisi nedeni ile Paris Güzel Sanatlar Okulu’na gitmiştir. Osman Hamdi Bey’in öğretmenleri o dönemin bilinen ressamlarından Boulanger ve Gerome dir (Soylu, 2018: 31).

Osman Hamdi Bey, eserlerinde kadın imgesine yer veren ilk Türk ressamımız olmasından dolayı önemlidir. Sanatçı kadın öğelerini resimlerken onları günlük hayatta yer alan doğal giysileri ile resmetmiştir. Sanatçının eserlerinde, oryantalist sanatçıların aksine kadın teması, cinsellik metası gibi resmedilmemiştir. Gündelik hayatta olan hali resmedilmiştir. Sanatçı çalıştığı kadın figürlerinde model olarak kızını ve eşini kullanmıştır (Arıkan, 2021: 610).

Dönemin sanatsal üretimlerine yön veren Osman Hamdi Beyin Mihrap (Yaratılış) (Görsel 1) isimli çalışması Haute Couture üretimleri özelinde yorumlanmıştır (Görsel 2). Osman Hamdi Bey’in bilinen bu eserine bakıldığında görülen imge tabure yerine kadının rahlede oturmasıdır. Bu resimde kullanılan öğeler; rahlenin üzerinde oturan kadın, mum, mihrap nişi, kitaplar, yazılar, buhurdan ve kilimdir. Eserde sıcak tonlar hakimdir. Soğuk ve sıcak tezatlığı esere dinamizm katmaktadır. Merkezinde bulunan kişi için sarı renk kullanılmıştır. Arkaya doğru ilerledikçe mavi tonlarıyla perspektif yakalanmıştır. Ressam tarafında kadın figürünün alt kısmında görülen kitaplar, önde buhurdanlık büyükçe bir mum sanatçı özelinde yorumlanmıştır (Arıkan, 2021: 614). Eserde arkada kullanılan mihrap, Karamanoğlu İbrahim Bey’e ait olan çini mihraptır. Sanatçı mihrap üzerinde yer alan yazıları gerçeğe uygun bir biçimde yazmıştır (Demir, 2020: 39). Ele alınan bu eser moda tasarımı özelinde Görsel 2’de yorumlanmıştır.

Görsel 1. Osman Hamdi Bey, Mihrap (Yaratılış), Tuval Üzerine Yağlıboya, 210x108 cm., 1901 (<https://twitter.com/tablofelsefe/status/1174335589019279361> (Erişim Tarihi: 06.04.2023))

Görsel 2. Seren Erdoğan, Mihrap (Yaratılış), Ceket Tasarımı, 38 Beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023 (Seren Erdoğan Kişisel Arşivi, 2023)

Kadın imgesine eserlerinde yer veren ilk Türk ressam olması sebebiyle araştırmacı, Osman Hamdi Bey'in, Mihrap (Yaratılış) isimli eseri Haute Couture özelinde yorumlamıştır. Bu eser Seren Erdoğan tarafından, Hardal sarısı renkte saten kumaş kullanılarak klasik kruvaze ceket kalıbıyla üretilen 38 beden ceket üzerine kenar süslemesi için iğne oyası kullanılarak uygulanmıştır. Pürüzsüz görünen bu saten kumaş pamuk ve ipekle dokunur, bu üretimde tasarımcı Erdoğan tarafından özellikle tercih edilmiştir. Kenar süslemeleri için, dantelin kendisini oluşturmak amacıyla iğne ve iplik kullanılarak oluşturulan bir dantel türü olan iğne oyası kullanılmıştır.

İğne oyası ile bu giysi tasarımında Görsel 1'de yer alan düz çizgiyi oluşturulan kompozisyon bakımından bozmamak amacı ile Erdoğan, ceket üzerinde kullandığı 3 adet düğmeyi de kumaşı ile kaplayarak görsel bir bütünlük sağlamayı amaçlamıştır.

Günümüze uyarlanan bu ceket, Görsel 1'de yer alan Mihrap (Yaratılış) tablosunda yer alan ceket boyuna göre onu, modernize etmek amacı ile daha kısa uygulanmıştır. Erdoğan'ın Görsel 2'de yer alan bu tasarımının teknik özellikleri; ceket boyu 93 cm. ve kol boyu 46 cm.'dir. Ayrıca bu çalışma bedene oturmayan bir ceket olması nedeni ile astar da kullanılmamıştır ve erkek yaka biçiminde tasarlanmıştır. Yapılan bu tasarım kapsamında Mihrap (Yaratılış) tablosunda yer alan kadının elbisesindeki omuzların geniş ve yüksek oluşunu vurgulamak için Erdoğan tasarımında uygulamasını da yaptığı giysilerin omuz kısımlarına yerleştirilen içinde dolgu malzemesi olan oval şekilli tekstil ürünü olarak vatkaları da kullanmayı tercih etmiştir.

Abdülmeccid Efendi - Haremde Goethe

Dolmabahçe Sarayı'nda 1868 yılında İstanbul'da doğan Abdülmeccid Efendi (Aşıroğlu, 2011:17) çocukluğundan itibaren binicilikte kendini geliştirmiştir. Güreş ve nişancılıkta yapan sanatçı spora hayatında yer vermiştir (Satan, 2016: 25). Abdülmeccid Efendi, bu süreçte din derslerine de yönelerek kendi geleneği ve batı tarzında kendini geliştirmiştir. Babasının vefatının ardından Yıldız Sarayı'nda olan Hanedan-ı Saltanat okuluna gitmiştir (Kırpık, 2010).

Abdülmeccid Efendi'nin eseri olan Haremde Goethe tablosu 1917 senesinde yaratılmıştır. Duvarda olan halı Türk halısını andırır ve koltukta uzanan kişi ilk evlendiği Şeysuvar Hanımdır. Elinde tuttuğu kitap Goethe'nin bir eseridir. Son dokunuşlarını 1917'de yapmıştır.

Eserin ilk ismi Mütala'dır. Viyana Sergisi'nde 1918'de ise Haremde Goethe ismiyle izleyiciye sunmuştur. Avrupa'da açtığı Viyana sergisinde sanatçıya ait olan dört yapıttan biri bu eserdir. Günümüzde Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır.

Görsel 3. Halife Abdülmecid, Haremde Goethe, Tuval Üzerine Yağlıboya, 132x173 cm., Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi, 1898/1917(<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/abdulmecid-efendi> Erişim Tarihi: 25.03.2023)

Görsel 4. Abdülmecid Efendi Haremde Goethe Elbise Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023 (Seren Erdoğan Kişisel Arşivi)

Batı edebiyatıyla olan yakınlığı sanatçının bu eserinde görülmektedir. Tabloda Batılı fikir propagandası yapılır. Bu kültürü sarayda harem dairesine ulaştırmıştır, sarayda yaşayan bu kadınlar da Batı edebiyatından eserleri okumaktadırlar. Sanatçı da buna şahit olmaktadır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Haremde_Goethe#cite_note-shaw-1).

Görsel 3’de görülen sanatçının eserinde, Beethoven’in müzik eserinden ve besteci Wagner’in özel müziklerinden çalarak yorumlayan bu Osmanlı kadını bu sefer de Goethe’den Faust eserini okuyarak yorumlanmıştır. Özgüveni yüksek olan kadının parmakları, kitap arasında durduğu için okumaya ara verdiği düşünülebilir. Yanında duran masa üzerinde ki mektuplar başka ülkelerden gelmiş, dostlarıyla mektuplaşmış belki de haremde olan sırların sarayda kalmadığını dışardaki dünyayla da iletişimde kaldığını vurgular (Kültür Portalı, 2023a)

Ele alınan bu eser moda tasarımı özelinde Görsel 4’de yorumlanmıştır. Abdülmecid Efendi’ nin eseri ilham alınarak yapılan bu elbise tasarımında tabloda görüldüğü gibi kumaşta kullanılan renkler birebir benzetilmeye çalışılmıştır. Kolda görünen yırtmaç ve kolun devamında yaka aynı yeşil renkli şifon kumaşla devam ederken göğüs altında ise günümüzün haute couture trendlerinden olan drape tekniği kullanılmıştır. Haute Couture giysi yani özel ve yüksek dikiş olan bu terimin asıl anlamı yüksek dikiştir. Buna rağmen dikilen her ısmarlama giysi veya kişiye özgün giyimhaute couture olarak adlandırılmaz. Çoğunlukla bu giysiler yüksek gelir seviyesinde olan elit olarak adlandırılan tabakanın beğenisine sunulduğu için anlamdır.

(Drape, Fransızca drapery’den alınmış bir kelimedir. Kıvrımları estetik düşürmek anlamına gelir. Kumaş özelliğine göre yapılan pililerin vücudu sararak dökülüşüne drape denir). Ressamın tablosunda kullandığı iki göğüs arasında ki gül işlemesi ve inci kolye detayı moda tasarımı özelinde kullanılmamıştır. Elbise modeli standart 38 bedendir etek evaze kesilmiştir. Belde itibaren etek ucuna kadar gelerek genişleyen bu tarz etekler, evaze olarak adlandırılır.

Elbisenin teknik özelliklerine bakıldığında kol 29 cm.’dir. Elbise boyu 100 cm.’dir. Tabloda resmedilen kumaş türü araştırmacıya kadife kumaşı hatırlattığı için giysi tasarımında da ipek kadife kullanılmıştır. 15.yüzyıldan itibaren Türk kültürü incelendiğinde bu kumaşın vazgeçilmez olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Kadife kumaş sık sık çözümlü olan havlı kumaştan meydana gelmektedir. Bu kumaş tarihte pamuktan ve ipekten dokunurdu. Şuan günümüz modasında rayon, naylon, yün ya da ipekle pamukla dokunur. Örme kadife veya dokuma kadife olarak sınıflandırılabiliriz (Çalı Tekstil, 2022).

Nuri İyem- Türkmen Kadını

Değerli Türk ressamlarımızdan biri olan Nuri İyem,1915 senesinde doğmuştur. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’ni dereceyle bitirerek, 2005 senesinde 90 yaşında vefat etmiştir (Bender, 2010: 47-50). Sanatçı Nuri İyem küçük yaşlarda baba mesleğinden dolayı Güneydoğu’da bulunmuştur, (Giray,1998a). Nuri İyem’ e ilham kaynağı olan ablası, 1922 senesinde vefat etmiştir. Yaşadığı bu üzüntüyü portre resimlerinin ilham kaynağı olarak yorumlamıştır (İyem, 1986: 22). 1946 ve 1983 seneleri arasında kişisel sergileri kırka yakındır (Özkan, 1991;Tansuğ, 2005). 1960 yılından itibaren figürlere yönelerek ‘kadın’ temasında bir çok eser üretmiştir (Ersoy, 2004: 33). Çoğunlukla Anadolu temasını kullanan sanatçı sonraki sanat dönemlerinde kent temasını da işlemiştir.

Görsel 5. Nuri İyem- Türkmen Kadın, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1976, 35x45cm,

Kaynak: (<http://www.leblebitozu.com/anadolu-kadin-portreleriyle-taninan-nuri-iyemin-16-eseri/> Erişim Tarihi: 25.03.2023)

Görsel 6. Nuri İyem- Türkmen Kadını Elbise Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

İyem, Türk resim sanatında gözlerdeki yoğun anlamı ve gözlerin önemini duyarlılıkla işlemiştir. Ablası Aliye Hanım'ın gözlerinden aldığı ilham onu akademide küçük yaşlarda ki desenlerinde de görülmektedir. (Leblebitozu, 2023). Yaşam deneyimi, gözlemciliği, hayat tecrübesiyle, gözlerde öncelikle kadın suratındaki yumuşaklığa kontrast olarak çığlık ifade eden kuvvetli iri iri bakan gözlerde usta olmuştur (Görsel 5).

Resim sanatına olan sevgisini; ailesinin ona karşı olan tavrını kendi cümleleriyle şu şekilde aktarır:

“Resme olan tutkum yüzünden babamdan yediğim tokatlarla, söze başlamam gerekiyor önce: Mardin’de ilkokuldaydım. Bir tatil günü evde renkli kalemlerle resim yapıyordum. O zamanlar kullandığımız renkli kalemler kalitesiz olduklarından uçları hemen kırılıyordu. Külüstür bir çakı ile kırılan uçları açmak için uğraşıyordum. Ama kalemleri yontmak çok zor oluyordu. İşte, tam bu sırada duvara gömülü dolap içinde bir kutuda duran babamın usturaları geldi, aklıma. Çoğtandır o usturaları kullanmadığımı da biliyordum. Ama usturaları almaya korkuyordum. Babam evde olmadığı zamanlar, berbere gittiğinde almak daha kolayıma geliyordu, tabii. Usturalarla, renkli uçları kırılıveren kalemleri daha kolay yontabiliyordum. Yontabiliyordum ama usturaların o keskin ağızları da çabucak kırılıyordu. Resim yaptıktan sonra usturaları kutuya koyup dolaba kaldırdım. Kopacak fırtınayı bekliyordum. Şimdi bunları hatırladığımda yaşananların üzerinden sadece bir iki ay geçmiş gibi geliyor, bana. Babam dolabın kapısını açmış, elinde usturalarla önünde durmuş ve beni çağırıyordu. Yanına gittiğimde hiçbir şey söylemeden tokatları indirmeye başladı. Yeterince tokatladığına inanınca da usturaları bu hale niçin getirdiğimi sordu. Olayı olduğu gibi anlattım. Usturaları çok uzun zaman önce gördüğümü, kalemlerin uçunu açarken bu kadar kolay kırılacaklarını hiç sanmadığımı ve kendisinin de kullanmadığına göre lüzumlu olmadığını düşündüğümü söyledim. Babamın usturalarını kullanarak yaptığım resme ne oldu şimdi hatırlamıyorum. Ama resim yapmak, öylesine heyecan ve keyif verici bir şeydi işte” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Nuri_%C4%B0yem).

Ele alınan bu eser moda tasarımı özelinde Görsel 6 da yorumlanmıştır. Nuri İyem Tablosundan ilham alınarak tasarlanan (Görsel 6) Türkmen kadınının ceketi 38 bedendir. Kol boyu 61 cm.’dir. Ceket uzunluğu 90 cm.’dir. Kumaşı pamuklu krep kumaştır. Krep kumaş moda ve tekstil endüstrisinde sık kullanılan bir kumaş türüdür. Birçok kumaş türüne göre akışkan, havadar, kullanışlı, benzersiz ve hafif dokuya sahiptir. Kol manşeti ve ön kapama düğmeleri yeşil boncuklu dantel ile krep üzerinde astarlanmıştır. Ceket yakası standart yakadır ceket elbise olarak tasarlanmıştır. 3 düğme kullanılmıştır. Model vermek için boyuna kesme yani kup kullanılmıştır. 38 temel bedendir.

İbrahim Çallı – Yeşil Elbiseli Kadın (Bayan Vicdan Moralı’nın Portresi)

İbrahim Çallı, 1882 senesinde Denizli-Çal’da doğmuştur. (Toker, 1947: 4). Annesiyle babasını küçük yaşta kaybettiği için ablası ve eniştesiyle yaşamıştır. Ailesi Çallı’yı genç yaşta askeri okula İstanbul’a gönderir. Bu hadiseyi ressam şu şekilde ifade eder (Giray, 1997: 28): “Baktılar ki adam olmaya niyetim yok, ablam arazimi sattı, bir kemer dikti. Kemere 95 altın koydu. “Haydi sağlıcakla! Deyip beni İstanbul’a gönderdi. “Adam ol, gel! Demeyi de unutmadı (Tahsin, 1960: 8).”

Ressam, İstanbul’dan ayrılarak 28 yaşında Paris’e gider. Post- Empresyonizm, Empresyonizm, Sembolizm akımları burada etkilidir; fakat sanatçılar Fovizm, Kübizm, Fütürizm akımlarına yönelerek yenilik arayışındadırlar. Matisse, renklere ilgi gösterirken Cezanne’ın etkileri sonucu Kübizm gündeme gelmiştir (Başkan, 2014, s. 241).

Görsel 7. İbrahim Çallı – Yeşil Elbiseli Kadın Bayan Vicdan Moralı'nın Portresi, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1932

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ibrahim-calli> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 8. İbrahim Çallı Yeşil Elbiseli Kadının Ceket Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

Bu bağlamda; 1914 Türk ressamlarının arasında Çallı, Cumhuriyeti'in batılı anlayışıyla bu süreci geliştirmesinde katkılarıyla bilinmektedir. Eserlerindeki izlenimci bakışıyla, Avrupa'da olan resim sanatında gördüğü izlenimcilik akımını kurallarıyla uygulamaktan ziyade özgün yapıtlar üretmiştir. Tazını resim dilini bu şekilde kompozisyonlarıyla göstermektedir (MuhasebeNews, 2019).

Salâh Cimcoz'un kayınbiraderi Nâci Ali Moralı'nın eşi olan, Abbas Halim Paşa'nın kızı prenses Vicdan Moralı'nın Portresi (Görsel 7), Moda'da bugün Salâh Apartmanı'nın bulunduğu yerde, Cimcoz Köşkü'nde yapmıştır. Bu portreyi diğer aile bireylerinin portresinden ayıran özellik, alçak geniş bir sedirin üzerinde yerel ifadelerle poz vermiş olmasıdır. Vicdan Hanım, yeşil üzeri sarı işlemeli üç etek giyerek belinde kemerle ve başına boyalı bir yemeni bağlayarak poz vermiştir. Sedirde, yastıklarda, modelin kıyafetindeki, yerdeki halıda bulunan çoklu desen, şekil ve renkler yan yana, üst üste bir arada yer almış; Ressam bu karmaşa içerisinde ahenk yaratmaya çalışmıştır. Eserde uyguladığı tarz dikey ve yatay fırça darbeleri, ailenin başka portrelerinde de görülmektedir.

Çallı, Edirnekâri kavukluk ve üzerindeki şekerliği, çiçekleri kompozisyonun sol tarafında hat levha, yastıkları ise sağ tarafa yerleştirerek kompozisyonunu oluşturmuştur. Portre eseri, ressamın ailesi tarafından Resim Heykel Müzesi'ne verilmiştir (Leblebitozu, 2017).

Ele alınan bu eser moda tasarımı özelinde Görsel 8'de yorumlanmıştır. İbrahim Çallı Yeşil ceket tasarım giysinin detaylarına bakıldığında ilham kaynağı Ressamın resmettiği kaftandan yola çıkılarak günümüze uyarlanmıştır. Kaftan, giysinin üzerine giyilen, astarsız uzun bir elbisedir. Cinslerine göre kaftanlar çuha, murabba ve keçe gibi isimler alır. Kaftanların değeri, düğmelerinden, renklerinden ve şeritlerden belli olurdu (Tekstil Bilgi, 2022). Üretilen ceket 38 beden model üzerinde Görsel 8'de günümüz moda anlayışı ile yorumlanmıştır. Yeşil renk tonu aynı oranda benzetilirken Vicdan Moralı'nın kaftanında kenar süslemeleri araştırmacıya oyaı hatırlattığı için ceket kenarlarında renkli oyalara süsleme tekniği kullanılmıştır. Oya sözcüğü diğer dillerde karşılık bulamaz. Anadolu'ya Anadolu kadınına ait bir sanat olduğunu göstermekte ve bu sanatın, Türk kültür tarihi içinde de yer aldığı görülmektedir; fakat oyalara tarihteki yerine, gelişimine bakıldığında dantel işleri ile aynı teknikte birleştiği sonucuna varılabilmektedir. Bu durumun izleri de İ.Ö 3000 yıllarına dayanarak Eski Mısır, Babil ve Asurlardaki çeşitli eserler arasında görülmektedir (Gümüş ve Uray, 2018: 356).

Ceket kolları bilekten yukarıdadır kol uzunluğu 45 cm dir. Ceket boyu 90 cm.'dir. Cekette şal yaka kullanılmıştır. Bedenden çıkan yakalarda genellikle şal veya erkek yaka kullanılır. Erkek yaka ve şal yakanın uygulama tekniğini bilenler bu yakaların işlem basamaklarından yararlanarak tüm yaka çeşitlerini kolaylıkla uygulayabilir, arka yaka ve klapa üzerinde şekilsel değişiklikler yaparak farklı modelleri de yaratabilir (Tekstil Bilgi, 2018). Kullanılan kumaş boncuk işlemelidir ve altında kendi renginden saten kumaşın üzerine kaplanarak astarlanmıştır. Ceket kapatması göğüs altından bir iğne broş ile kapatılmıştır. Ceket üzerinde düğme, ilik ve çıtçıt kullanılmamıştır.

Hikmet Onat- Oturan Kadın

Hikmet Onat, İzlenimcilik akımına eserler üretmiştir. Sanatçı, 46 yaşında yaptığı yağlıboya portre eseri eserin kime ait olduğu bilinmemektedir. Çalışmaları peyzaj yoğunlukta olduğu için bu portre eseri önem taşımaktadır. “Oturan Kadın” eseri Sakıp Sabancı Müzesi’nde sergilenmektedir. Empresyonist akımın Türkiye’deki devamçılarından olan Hikmet Onat, Türk resim tarihinin büyük ustalarındandır.

Bahriye fotoğrafçısı olan Ali Sami Bey’in yanında çalıştığı bilinir. 1905 senesinde Bahriye’den ayrılarak İstanbul Sanayi-i Nefise Mektebi’ne geçti (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi). 1908 yılında ise Osmanlı Ressamlar Cemiyeti ve Güzel Sanatlar Birliği’nin kurucularının arasında yer aldığı sergilere katıldı. Mezuniyetinin ardından, 1910 senesinde açılan sınavları kazanarak Paris’e gitmiştir. Dört sene, Pariste, Fernand Cormon Atölyesi’nde çalıştı(https://tr.wikipedia.org/wiki/Hikmet_Onat). Hikmet Onat, Güzel Sanatlar Akademisi’ndeki uzun profesörlük döneminde yüzlerce sanatkar yetiştirdi ve 1949 yılında emekli oldu. Eserleri Devlet Resim ve Heykel Sergileri’nde bulundu. 1973, 1974 senelerinde eserleri artarda ödüle layık görüldü. İlk ve son sergisini ölümünden birkaç ay önce açan sanatçı, İstanbul’da 1977’de vefat etti. (Biyografya, 2023).

Görsel 9. Hikmet Onat, Oturan Kadın , Tuval Üzerine Yağlıboya, 113,5×69,5cm.,Sakıp Sabancı Müzesi, 1928

Kaynak: <http://www.leblebitozu.com/21-unlu-turk-ressamin-kadin-figurlu-tablolar/> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 10. Hikmet Onat Oturan Kadın Ceket Elbise Tasarımı 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

“113.5 cm x 69.5 cm ebatlarındaki “Oturan Kadın” tablosu, çiçek desenli duvar kağıdıyla kaplı duvara dayalı, solundaki koltuğa yarı oturur pozisyonda duran, daha doğrusu destek alan küt saçlı bir kadını gösteriyor. İnce ve uzun kaşlı ve iri gözlü bu beyaz tenli kadın, beyaz dekolte detaylı siyah mütevazı bir elbise giymiş. Ayakkabı olarak siyah topuklu pabuçlar giyen kadın, sol bacağı hafiften sağ bacağının arkasına atmış. Bu duruş ona lolita görünümü verse de kucağına bıraktığı sağ elinin duruşu ve koltuktan destek alan sol eli onun 30’larında bir kadın olduğunu söylüyor” (Absurdizi, 2021).

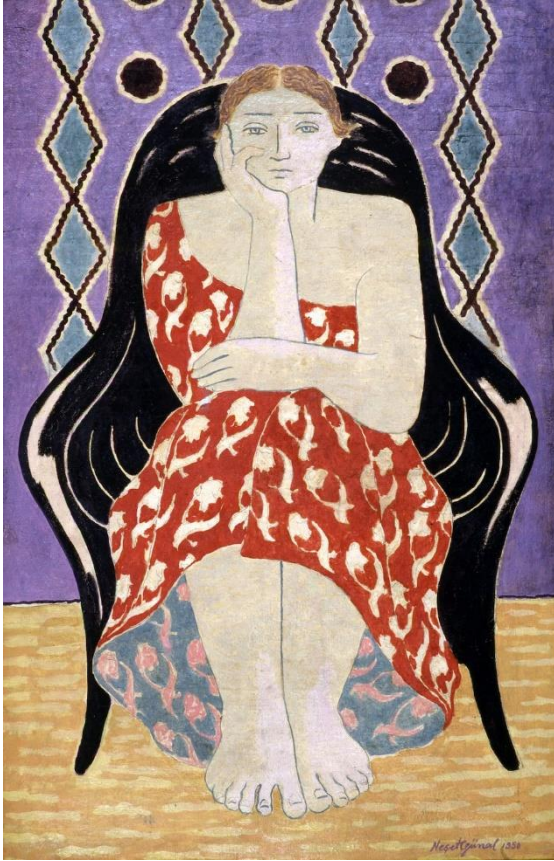
Hikmet Onat Ceket elbise tasarımı ilhamını Hikmet Onat’ın Oturan Kadın eserinden almıştır. Giysi tasarımında kullanılan kumaş olarak kadife tercih edilmiştir.

Dokuma kumaş grubundan olan kadife kumaş, 15. ve 16. yüzyıllardan beri kullanılır. Bir çözü, iki dolgulu büyük elyaflardan üretilmektedir. Kadife kısaca ipekli çözüden dokunmuş kısa, sık çözü havlı bir kumaş olarak meydana getirilmektedir. Kadife kumaş eski tarihlerde ipek ve pamuktan dokunurdu. Günümüz modasında ise naylon, yün, pamuk rayon ya da ipekle dokunur. Kendi içinde dokuma kadife kumaş ve örme kadife kumaş olarak sınıflandırılabilir (Çalı Tekstil, 2022). Üretilen elbise 38 beden özelliğine sahiptir. Elbise kol boyu 55 cm.’dir. Elbise boyu 85 cm.’dir. Elbise üzerinde 2 adet düğme ile kapanmaktadır. Kol ucunda manşet krem rengi kadife ile biterken yaka da manşet gibi aynı kumaşla model özelliği sağlamaktadır. Manşet, gömleğin kol ağzına geçirilen, genellikle çift katlı kumaştan yapılan bölümdür (Habertürk, 2021). Elbise içinde astar kullanılmamıştır. Astar, tekstil ve giyim sektöründeki ürünlerin vücuda temas eden görünmeyen yerlerde vücut derisini korumak tahriş etmemek için kullanılan ara bir malzemedir.

Neşet Günal - Düşünen Kadın

1923 yılında Nevşehir’de doğan Neşet Günal, İlkokul eğitimini bitirerek 1939 yılında Güzel Sanatlar Akademisi’ne girmiş ve 1946’da yüksek resim bölümünü birincilikle bitirmiştir. İki sene sonra Avrupa sınavı ile Paris’e gitmiştir. Başlangıçta Andre Lhote’un atölyesinde çalışsa da, atölyenin verdiği akademik eğitimle bağdaşmaz bu sebepten Fernand Leger’in yanına geçiş yapmıştır. 1954 yılında ülkesine dönerek İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde resim bölümünde asistan olmuştur. İlk kişisel sergisini, Ankara Helikon Derneği Galerisi’de açmıştır. Eskiden, Paris’te eğitim aldığı zamanlarda bir çok sergilere katılan ressam, 1955’te İstanbul’da yapılan “Paris Okulu” karma sergisinde yapıtlarıyla katkı sağlamıştır. (<https://www.istanbulsanatevi.com/turk-ressamlar/neset-gunal-hayati-ve-eserleri/>). 1950 yıllarında Avrupa’da eğitim gördüğü sırada Düşünen Kadın eserini yaptığı bilinmektedir. Günal, Fransa döneminde Matisse ve Gromaire’den etkilenmiş sentezlerde bulunmuştur. Figürlerini oluşturduktan sonra figürler arasındaki ilişkiyi kurgular. Ön planda desen vardır bu yüzden resimlerinde kontur çizgilerinin fresklerdeki gibi şablon halini aldığını görürüz (Özkarabekir ve Koldaş: 120).

Sağlam desen yapısıyla doğup büyüdüğü Orta Anadolu’nun çorak topraklarını ve yoksul ama çalışkan insanlarını anlatan sanatçı, tekniği ve yorumuyla Türk resmine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Biyografi, 2022). Sanatçı, toplumda olan sorunları kendi tecrübeleriyle yorumlar. Köyü olan Orta Anadolu’yu da resmeder (Berksoy, 1997: 111). Aslında kadının, çapa yaparken, halı dokurken, sebze ve meyve toplarken, sepet taşırken, emzirirken ya da kucağında taşırken resmetmesi toplumsal gerçekliği de anlatır. Söylenilmek istenen aslında ülkenin içinde bulunduğu şartlar, ekonomik, toplumsal durumlardan bağımsız olmadığı durumudur (Karkiner ve Ecevit, 2012 :208).

Görsel 12. Neşet Günal, Düşünen Kadın, Tuval Üzerine Yağlıboya, 92cm x 60.5cm, 1950

Kaynak: <https://nesetgunal.org/tr/portfolio/baslica-yagli-boya-eserleri/> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 13. Neşet Günal, Düşünen Kadın Elbise Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

Neşet Günal, Düşünen Kadın (Görsel 13) elbise tasarımında ilhamını Sanatçının eserinden (Görsel 12) almıştır. Tasarlanan elbise 38 temel bedendir. Kumaş deseni seçilirken Neşet Günal’ın eserinde resmettiği özelliklerle benzetilmeye çalışılmıştır. Kumaş özelliği olarak emprime kumaş seçilmiştir.

Emprime, türlü renkte boyayla kumaş üzerinde desen ve zemin basma işlemine denir. Üzerinde bu işlem yapılmış ipekli, pamuklu, yünlü vb. kumaşlara emprime kumaş denir. Emprime (imprimé) kelimesi Fransızca kökenlidir. Farklı renklerde boyalar kullanılarak kumaşta ,zemin ve desen basma işlemine emprime baskı denir. Yapılan bu işlem saten, polyester, pamuklu, ipekli, yünlü gibi kumaşlar üzerine emprime baskı yapılabilir. Bu baskı işlemi uygulanan her çeşit kumaşa emprime kumaş ismi verilir.

Model özelliklerine bakıldığında tek omuzlu uzun kollu bir elbisedir. Belden kesikli model arkadan fermuar ile bedene giyilir. Kol boyu omuz başından hesaplandığında 46 cm.'dir. Elbise boyu 85 cm.'dir dizden yukarıda bittiği görülmektedir. Etek evaze kesilmiştir. Evaze kelimesi Etek ucuna doğru genişleyen anlamındadır.

Fikret Otyam – Otyamın Fırçasından

Fikret Otyam, 1926 senesinde Aksaray'da doğmuştur. Gençliği ve çocukluğu Aksaray'da geçmiştir. Sanat yatkınlığı olan bir aileden gelen Otyam, müzikle, edebiyatla alakalı bilgileri aileden kazanmıştır. Sanatçının ilgisi toplumsal konularda olmuş ve bu tarz kitap, dergi okumuştur. Çocukluğunda babasının eczanesinde ona yardım etmesi insanları daha yakından tanıyıp gözlemlemesine katkı sağlamıştır. O zamanlarda Otyam, eczaneye gelenlerle ilgili izlenimlerini ve yaşadıklarını günlükte not tutmuştur (Otyam, 1997:15). 1945 yılında, Fikret Otyam, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne kabul alarak resim eğitimine burada başlamıştır. Akademi'de ilk senelerde Çallı'nın atölyesinde eğitim alan sanatçı, ardından Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun atölyesine devam etmiştir. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun atölyesine geçmesiyle beraber içerik yönüyle daha özgür bir çalışma imkânı yaratmıştır (Otyam, 1997: 37).

Görsel 14. Fikret Otyam, Otyamın Fırçasından, Tuval Üzerine Akrilik, 1999

Kaynak: <https://fikretotyam.com/resimleri/126> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 15. Fikret Otyam, Otyamın Fırçasından Ceket Elbise Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi)

Fikret Otyam, Otyamın Fırçasından ilham alınarak tasarlanan başlık ve ceket tasarımı Görsel 15'te görülmektedir.

Tasarlanan ceket tasarımı 38 beden özelliğine sahiptir. Kullanılan kumaş Otyam'ın eserinde ki renklerde benzerlik göstermesi için mavi olarak tercih edilmiş ve bu doğrultuda kumaş, aksesuarlar kullanılmıştır. Başlık boncuklarla bir kadife fese dikilmiştir. Boncuklar birbirine halka ile bağlanmaktadır. Giysi teknik özelliklerinde kol boyu 51 cm.'dir. Ceket boyu 85 cm.'dir. Cekette yaka kullanılmamıştır. Saten kumaş üzerine dantel işlemler elde tutturularak dikilmiştir. Gizliagraf ile ceket önü kapatılmıştır.

Agraf, karşılıklı uçlarını birbirine tutturarak kapatan çengellerden oluşan metal malzemedir. İki parçadan oluşur, işlevselliği yönünden moda sektöründe yaygın olarak giysi kapama için tercih edilir.

Ceketin içi pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Düzgün bir görüntü vermek ve yapısal destek sağlayarak bir giysinin iç dikim detaylarını gizlemek için kullanılan altta bulunan kumaştır. Kullanılan astar aynı zamanda giysiye tokluk verir.

Naci Kalmukoğlu – Portre

Türk Ressam Naci Kalmukoğlu. 1896 yılında Rus devriminden dolayısıyla, Harkof'ta eğitimini yarıda bırakarak 1920'de İstanbul'a gelip Türk vatandaşı olmuştur. 4,5 sene Harkof Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim görmüştür. Manzara resmi, natüromort ve portrede usta olan bir ressamdır. Toplumda beğenileceği düşünülen tarzda yapıtlar yapmıştır. Resim çocukluk tutkusu halinde devam ettiği için bir süre sonra Güzel Sanatlar Birliği'nin geleneksel sergilerine katılarak 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı, Berlin'e gönderilmiş olan Kalmukoğlu, 1940'da Ankara'da ilk sergisini açmıştır. Sanatçının yeteneği konusunda ancak ölümünden sonra resim sever dostları için yaptığı eserler ortaya çıktığında bilgi sahibi olunmuştur. Farklı tarzda üsluplarda resimleri bulunan sanatçı nü ve peyzajları ile ünlüdür. 1951 yılında Naci Kalmukoğlu ölmüştür (https://tr.wikipedia.org/wiki/Naci_Kalmuko%C4%9Flu).

Görsel 16. Naci Kalmukoğlu, Portre Tual üzerine yağlıboya 72.00 x 58.50 cm.

Kaynak: <https://artam.com/muzayede/272-degerli-tablolar-ve-antikalar/naci-kalmukoğlu-1896-1954-portre-5> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 17. Naci Kalmukoğlu, Portre Ceket Elbise Tasarımı, 38 beden, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

Naci Kalmukoğlu, Portre eserinden ilham alınarak tasarlanan ceket elbise (Görsel 17) tasarımı Ato Congressium Art-Ankara Uluslararası Sanat fuarında canlı performans yapılarak gerçekleştirilmiştir.

Görsel 18. Naci Kalmukoğlu, Portre Ceket Elbise Tasarımı Canlı Performans, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Görsel 19. Naci Kalmukoğlu, Portre Ceket Elbise Tasarımı Canlı Performans ve Seyirciler, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Görsel 20. Naci Kalmukoğlu, Portre Ceket Elbise Tasarımı Canlı Performans, Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Tasarımı yapılan ceket moda tasarımcısı Seren Erdoğan tarafından üretilerek Sergi alanında 38 beden model ile 8 Mart 2023 günü Ato'da canlı performans ile izleyicilerle buluşmuştur. Kadınlar gününe itafen kadınların katılımı ile sanatçı Naci Kalmukoğlu eserinde görülen renkler akrilik boya ile ceket üzerinde fırça darbeleriyle krep kumaş üzerinde kullanılmıştır. Akrilik boya kullanılmasının sebebi su bazlı olup kumaş üzerinde kalmasıdır. Akrilik olan bu boya çeşidi tüm kumaş yüzeylere uygulanabilmektedir. Boyanın içinde bulunan sertleştirici boyanın tüm yüzeylerde tutunabilmesini sağlamaktadır (Sanatsal Dünya, 2023).

Ceket elbise giysi tasarımı teknik özelliklerine bakıldığında kol boyu 50 cm.'dir. Ceket boyu 90 cm.'dir. Kruvaze kapama kullanılmıştır. Kruvaze genellikle ceket veya yeleklerde ön parçaların birbiri üzerine kapanarak iliklendiği veya birbiri üzerine gelecek biçimde yapıldığı modeldir (Tekstil Sayfası, 2018).

Ceket elbisenin içinde astar kullanılmamıştır. Yaka erkek yaka kalıbı ile kesilmiş fakat 3 cm daha geniş tutularak daha büyük bir yaka elde edilmesi amaçlanmıştır. 3 adet düğme, ceket kumaşından kaplanarak biri içerden, 2 si ön bedende ilik ile bedene yerleştirilmiştir. Canlı performans sırasında canlı manken üzerinde giysinin sadece ön kısmında akrilik boyama ile renklendirme yapılmıştır. Omuz vatka ile yükseltilmiştir. Seyircilerin ilgisi yoğun olduğu Görsel 18'de görülmektedir. Yapılan proje içerisinde canlı performans ile tasarlanan tek giysi tasarımı Naci Kalmukoğlu'nun Portre eserine aittir.

Mustafa Ayaz- Kırmızı Çoraplı Kadın

Trabzon doğumlu sanatçı, Çaykara Merkez İlkokulu'nda ilköğrenimini tamamladıktan sonra, sınavını kazanarak girdiği Pulur İlköğretim Okulu'nda üç yıl okudu. Resim öğretmenlerinin yeteneğini keşfetmesiyle; İstanbul Çapa İlköğretmen Okulu Resim Semineri'nin sınavına girdi. Sınavını kazandığı resim seminerinden 1959 yılında mezun oldu. Aynı yılda Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne iki çalışması kabul edildi. 1960 yılında yetenek sınavı ile Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü resim bölümünden 1963'te mezun oldu. 1966'da mezun olduğu okulda asistan oldu. Asistanlık tezini Arkaik, Klasik ve Barok tarzları konusunda vererek; bölüme öğretmen olarak atandı. 1973 yılı itibarıyla üç yıl Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi'nde ek görev yürüttü. 1985'te aynı üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi'nde resim bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. Bir yıl sonra kendi isteği ile emekli oldu.

1987 yılında profesör olan Mustafa Ayaz, aynı yıl Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'de öğretim üyesi oldu. 1988 yılında bu görevinden de ayrıldı. Yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda sergi açan, karma sergi ve bienallere katılan sanatçının 400'den fazla yapıtı yurt dışı koleksiyonlarda bulunurken; 4000'e yakın yapıtı ise yerli koleksiyonlarda yer almaktadır. Mustafa Ayaz, Ankara'da çalışmalarını sürdürürken;2007 senesinde, 5000 m2 kullanım alana sahip; inşaatına 2003 yılında başlanan ve vakfa dönüştürdüğü "Mustafa Ayaz Vakfı ve Plastik Sanatlar Müzesi"ni, açtı. Gerçekleştirilen bu projede hayatta olan tek sanatçıdır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Ayaz).

Görsel 21. Mustafa Ayaz- Kırmızı Çoraplı Kadın, Tuval Üzerine Yağlıboya, 100×120 cm, 1987

Kaynak: <https://www.artnet.com/artists/mustafa-ayaz/k%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1-coraplı%C4%B1-kad%C4%B1n-IzbQ5c2GlluxnlrnzbVhLA2> Erişim Tarihi: 25.03.2023

Görsel 22. Mustafa Ayaz- Kırmızı Çoraplı Kadın Elbise Tasarımı Ato Congressium Kongre ve Sergi Merkezi, 2023

Kaynak: Seren Erdoğan Kişisel Arşivi

Mustafa Ayaz "Kırmızı çorapların da bir hikayesi var mıdır?" sorusuna, Gazi Üniversitesinde model olmaya çok uygun bir kız öğrencisinin sürekli kırmızı çorap giydiğini ve kendisinin onun birçok resmini yaptığını sonrasında da o geleneği devam ettirerek kırmızı çoraplı kadın figürleri yaptığını belirtir Ayaz, siyah ve kırmızı çorapların bilinçaltında dayandıkları temele rağmen asıl önemli olanın sanatsal etkinlik olduğunu vurgular ve resmettiklerinin siyah ya da kırmızı çorap değil gri, yeşil, mor çoraplar da olabileceğini belirtir. Bugünkü resimlerinde büyük karelerin içerisinde çizdiği desenlerin çoğunluğunun soyut anlamlı olduğunu sözlerine ekleyen sanatçı, "Artık görsel biçimler aramıyorum sadece o resmin etkili olabilmesi için benim sürekli defterime çizdiğim desenlerden yararlanıyorum," der (Güneşan, 2018).

Mustafa Ayaz- Kırmızı Çoraplı Kadın Elbise Tasarımı ilhamını sanatçının eserinden almıştır (Görsel 21). 38 beden kalıbıyla üretilen elbise belden kesiktir. Etek kloş olarak üretilmiştir. Kloş kalıbı daire ya da daire parçalarından hazırlanan etek modeline denir. Kloş etek ucuna doğru genişleyerek devam eden etek çeşididir. Kloş etekler, verev kumaştan dikilen, alt yanı çan biçiminde genişleyen etek türüdür. Kumaşın tam veya yarım daire formunda kesilmesiyle elde edilir. Tam kloş etek, bol, kendinden dökümlü; yarım daire kloş etek ise ne dar ne de boldur (Tekstil Sayfası, 2020). Yaka Kalp yakadır. M yaka ya da öpücük yaka olarak da bilinen bu yaka modeli, 2 tane eğrinin kalp şeklini vererek birleştiği formdan oluşur.

Kalp yakalar elbisede, göğsün üst kısmında yarım bir kalp şekli oluşturur, özellikle gelinliklerde oldukça yaygın olan bir tasarımdır. Kalp yaka doğal kıvrımları göstermenin ve büstü güzelleştirmenin harika bir yoludur. Kalp yakalı modeller belinizi olduğundan daha ince gösterir. Bu yaka tipinde, genelde askı kullanılmaz (Tekstil Sayfası, 2021). Omuzda biten askılar uzun tutularak düğüm ile omuz başında kullanıcı tarafından düğümleir istenirse fiyonk atılabilir. Etek ucunda model özelliği vermek amacıyla 15 cm. parça eklenmiştir. Elbise boyu 81 cm.'dir. Tabloda ki

etki verilmesi için canlı modele kırmızı çorap elbise ile uyum yakalaması için giydirilmiştir. Model ayakkabı giymemiştir. Saçları Ayaz'ın eserinde ki gibi dağınık ve dalgalı olarak bırakılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

ArtAnkara 9.Uluslararası Çağdaş Sanat Fuarı 8 Mart 2023 tarihinde sanatseverlerin ziyaretine sunuldu. 17 bin metrekare alanda 42 farklı ülkeden 1500'ün üzerinde sanatçının 5 binin üzerinde eserinin sanatseverlerle buluştuğu bu etkinlikte tek moda tasarımı projesi olarak gerçekleşen bu projede Klasik Türk ressamların resmettiği kadın tablolarında yer alan figürlerin günümüze giysiyle yansıtılan bu eserler sergileme mekânında Dünya Kadınlar Günü'nde bir defile ve canlı performans ile sergilenmiştir. Bu çalışmada Türk ressamların tanıtılmasıyla bilinirliği artırılması da projenin amaçlarından biridir.

Gerçekleştirilen defile ve serginin izleyiciyle buluşması sonucunda kültürel belleğimizin önemli değerlerinden olan sanatçılar Abdülmecid Efendi, Osman Hamdi Bey, Nuri İyem, İbrahim Çallı, Neşet Günal, Fikret Otyam, Hikmet Onat, Mustafa Ayaz, Naci Kalmukoğlu isimli sanatçıların eserleriyle izleyiciye de kültürel katılım sağlanmaya çalışılmıştır. Kadının tarih boyunca öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde şu öneriler yapılabilir: Farklı ülkelerden ve kültürden seçilen resim sanatçıların eserleri, giysi tasarımına ilham olabilir. Yapılan bu proje kapsamında farklı sanatçıların eserlerinin de ilham kaynağı olarak moda tasarımında giysiye dönüştürülebileceği mümkündür. Defile farklı mekanlarda yapılarak izleyicilerle buluşturulabilir. Son olarak yapılan araştırma farklı zamanda gerçekleştirilirse dönemlerin değişen etkileri ve dinamikleriyle farklı sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Absurdizi (2021). Türk resminde kadın. <https://www.absurdizi.com/turk-resminde-kadin/> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Arıkan, E.N.Y. (2021). Osman hamdi resimlerinde kadın imgesinin göstergebilimsel açıdan incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(59), 608-617.
- Aşıroğlu, O. G. (2011). *Son halife*. İstanbul: Çatı Kitapları.
- Başkan, S. (2014). *Başlangıcından cumhuriyet dönemine kadar Türkiye'de resim*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Berksoy, F. (1997). *20.yüzyıl Batı ve Türk resminde toplumsal gerçekçilik*. İstanbul: Bakışlar Matbaacılık.
- Biyografi (2022). Neşet Günal kimdir? <https://www.biyografi.net.tr/neset-gunal-kimdir/> Erişim Tarihi: 05.04.2023.
- Biyografya (2023). Hikmet Onat (Ressam). <https://www.biyografya.com/biyografi/11566> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- Çalı Tekstil (2022). Kadife kumaş nedir?. <https://www.calitekstil.com.tr/kadife-kumas-nedir/> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- Demir, E. (2020). *Osman Hamdi Bey resimlerinde mekân analizi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Demirtaş, C. (1982). *Nuri İyem'in 50. sanat yılı*. İstanbul: DAP A.Ş. Yayınları.
- Ersoy, A. (2004). *500 Türk sanatçısı plastik sanatlar*. İstanbul:Altın Kitaplar Yayınevi.
- Facebook (2011). *Tekstil ve dikiş*. <https://pt-br.facebook.com/139077562942/posts/d41d8cd9/123985957686579/> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- Giray, K. (1983). *Güzel Sanatlar Eğitimi 100. Yıl*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Giray, K. (1997). *Türkiye İş Bankası resim koleksiyonu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gümüş, D., & Uray, G. (2018). Oya el sanatı üzerine bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 11(55).
- Güneşan, S. (2018). Mustafa Ayaz resimlerinde kadın imgesi. *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 6(2), 147-165.
- Haberturk (2021). *Manşet Ne Demek, Ne Anlama Gelir? Manşet Kelimesi TDK Sözlük Anlamı Nedir?* <https://www.haberturk.com/ne-demek/manset-ne-anlama-gelir> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- <https://www.hepsiburada.com/sutyenler-c-60000678?nedir=Agraf> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- İstanbul Sanat Evi (2023). *Neşet Günal Hayatı ve Eserleri*. <https://www.istanbulsanatevi.com/turk-ressamlar/neset-gunal-hayati-ve-eserleri/> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- İyem, N. (1986). *Nuri İyem*. İstanbul: Ana Basımevi.
- Kantar, S. (2007). *Batılılaşma dönemi Türk resminde beden ve temsil sorunları çerçevesinde kadın figürü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

- Karadülger, K. (1994). Moda olgusu içinde haute couture yaklaşımlar. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, (1).
- Karkiner, N., & Ecevit, M. (2012). Neşet Günel'in izinde Türk resminde tarımda kadın imgesi: Sosyolojik bir çözümleme. *Folklor/Edebiyat*, 69, 207-243.
- Kırpık, C. (2010). II. Meşrutiyet'ten sonra şehzade eğitiminde değişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(21), 99-130.
- Kültür Portalı (2023). İbrahim Çallı. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ibrahim-calli> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Kültür Portalı (2023a). Abdülmecid Efendi. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/abdulmecid-efendi> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Leblebitozu (2017). İbrahim Çallı'nın Hayatı ve 15 Önemli Tablosu. <http://www.leblebitozu.com/unlu-turk-ressam-ibrahim-callinin-15-onemli-tablosu/> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Leblebitozu (2023). Anadolu Kadını Portreleriyle Tanınan Nuri İyem'in 16 Eseri. <http://www.leblebitozu.com/anadolu-kadin-portreleriyle-taninan-nuri-iyemin-16-eseri/> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Mete, F. (2000). "Hazır Giyim Sanayii'nde Moda Tasarımı ve Ürün Geliştirme", *Konfeksiyon & Teknik Dergisi*, İstanbul: Sayı.69.
- MuhasebeNews (2019). İbrahim Çallı. <https://www.muhasebenews.com/ibrahim-calli/>. Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Otyam, F. (1997). "Filiz Otyam-Fikret Otyam Söyleşi", *Fikret Otyam: Gazeteci Ressam*. İstanbul: Türkiye Halk Bankası Kültür Sanat Yayınları.
- Öner, F. K. (2017). Türk resminin ve toplum hayatının değişim göstergesi olarak kadın. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 19, 103-121.
- Özkarabekir, N., & Koldaş, H. (2011). Fresk tekniğinin Neşet Günel'in resmine etkileri. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Palmer, A. (2010). *Haute Couture. The Berg Companion to Fashion*, edited by Valerie Steele. Oxford: Bloomsbury Academic.
- Pamuk, B. (2002). *Uygulama teknikleri, temel kalıp ve dikim uygulama*. İstanbul: YA PA Yayınevi.
- Sanatsal Dünya (2023). Kumaş boyaları nasıl kullanılır? Kumaş boyalarının özellikleri. <https://www.sanatsaldunya.com/kumas-nasi-boyanir-kumas-boyalarinin-ozellikleri-nelerdir#:~:text=Akrilik%20olan%20bu%20boya%20C3%A7e%C5%9Fidi,boyamak%20C3%A7ok%20daha%20kolay%20olacakt%C4%B1r> Erişim Tarihi: 05.04.2023
- Satan, A. (2016). *Son Halife Abdülmecid Efendi*. İstanbul: Yazıgen Yayınevi.
- Soylu, A. (2018). Osman Hamdi Bey'in Türk kültür mirasına katkıları. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Basımevi
- Tahsin, O. (1960). Ölümünden On Üç Gün Sonra Hayatını Kendi Sesinden Dinlediğim İnsan: İbrahim Çallı. *Hayat*, 24, 9.
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk sanatı (8. Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Tarım ve Orman Bakanlığı Kastamonu El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüğü (2023). İğne oyası. <https://egitim.tarimorman.gov.tr/kastamonu/Menu/36/Igne-Oyasi#:~:text=%C4%B0%C4%9Fne%20oyas%C4%B1%20yapma%2C%20C3%A7i%C3%A7ekle%20C3%B6rg%C3%BC,oyalar%C4%B1%2C%20k%C3%BC%C3%A7%C3%BCK%20i%C4%9Fnelerle%20d%C3%BC%C4%9F%C3%BCmlenerek%20C3%B6r%C3%BCI%C3%BCr> Erişim Tarihi: 05.04.2023.
- Tekin Bender, M. (2009). Nuri İyem'in resimlerinde göz. *Yedi*, 2, 47-50
- Tekstil Bilgi (2018). Erkek yaka dikimi. <https://tekstilbilgi.net/erkek-yaka-dikimi.html> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Tekstil Bilgi (2022). Kaftan nedir, kaftan giysi tarihçesi. <https://tekstilbilgi.net/kaftan-nedir-tarihcesi.html> Erişim Tarihi: 25.03.2023
- Tekstil Sayfası (2018). Emprime nedir. <https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2018/12/emprime-nedir.html> Erişim Tarihi: 05.04.2023.
- Tekstil Sayfası (2020). Kloş etek nedir? <https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2020/12/klos-nedir-klos-etek-nemek.html> Erişim Tarihi: 05.04.2023.

Tekstil Sayfası (2021). <https://tekstilsayfasi.blogspot.com/2021/12/kalp-yaka-nedir-kalp-yaka-nedemek.html#:~:text=Kalp%20yaka%2C%20M%20yaka%20ya,olduk%C3%A7a%20yayg%C4%B1n%20olan%20bir%20tasar%C4%B1md%C4%B1r>, Erişim Tarihi: 05.04.2023.

Toker, M. (1947). Çallı İbrahim Yarın Emekliye Ayrılıyor. Cumhuriyet Gazetesi.

Toker, M. (1948). Sanatkâr Mütakaiddi: Çallı İbrahim. Cumhuriyet Gazetesi.

Trendyol (2023). Votka: Votka Nedir ve Çeşitleri Nelerdir? <https://www.trendyol.com/s/votka-cesitleri-ve-kullanim-alanlari-blog> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Türkçe ne demek (2020).evaze <https://turkcenedemek.com/kelime/evaze/> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Wikipedia (2020). Astar. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Astar#:~:text=Astar%2C%20tekstil%20ve%20giyim%20sekt%C3%B6r%C3%BCndeki,olmamas%C4%B1%20i%C3%A7in%20kullan%C4%B1lan%20ara%20malzeme> Erişim Tarihi: 05.04.2023

Wikipedia (2022). Haremde Goethe. https://tr.wikipedia.org/wiki/Haremde_Goethe#cite_note-shaw-1 Erişim Tarihi: 25.03.2023

Wikipedia (2023). Hikmet Onat https://tr.wikipedia.org/wiki/Hikmet_Onat Erişim Tarihi: 05.04.2023

Wikipedia (2023). Mustafa Ayaz https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_Ayaz Erişim Tarihi: 05.04.2023

Wikipedia (2023). Naci Kalmukoğlu. https://tr.wikipedia.org/wiki/Naci_Kalmuko%C4%9Flu Erişim Tarihi: 05.04.2023

Wikipedia (2023). Nuri İyem. https://tr.wikipedia.org/wiki/Nuri_%C4%B0yem Erişim Tarihi: 25.03.2023